mehes« ning ajakirjas »Eesti Kirjandus«, artikleid pedagoogika, kultuuri ning politika küsimusist ja arvustusi. P.-u kirjutistest on mainida kõige pealt juba üliõpilaspõlves kirjutatud ning anonüümselt avaldatud pikem ülevaade »Eesti ajakirjanduse ajaloost« (EÜS-i alb. VI, 1901, lk. 31—69), mis sisaldab rohkesti hoolega kogutud materjali. Eesti kooli mõtet arendab P. pikemas kirjutises »Kultura ja rahvahariduse korraldus« (Eesti Kultura I, Tartu, 1911, lk. 127 - 82) ja kirjeldab Eesti emakeelse kooli kujunemist brošüüris »Eesti Nooresoo Kasvatuse Seltsi Tütarlaste Keskkool 1906—1916« (Tartu, 1916). Eesti kooli mõtte ja pedagoogilise mõtlemise arendamiseks asutas P. 1917. a. kuukirja »Kasvatus ja Haridus«, toimetas seda kuni 1918. a. alguseni (1917. a. ilmus 6, 1918. a. 1 nr.) ja avaldas selles hulga pikemaid ja lühemaid artikleid, näit.: »Rahvas, haridus ja rahvakeel« (1917, nr. 1, 3), »Meie hariduslised paleused ja nende teostamine« (1917, nr. 3—4), »Õpilaste koolitöö hindamisest numbritega« (1918, nr. 1) j. t. Oma kirjutistes jõuab P. välja nõudele, et Eesti haridus ja kool, eriti rahvakool, peab olema emakeelne ja seisma ning töötama lahutamatus ühenduses rahva hinge ja eluga ning kultuuri püüetega, ta peab olema kättesaadav kõigile lastele (üldine sunduslik ja maksuta kooliõpetus) ja tõsiselt arvestama lapse iselaadi ning omapärasust, käies käsikäes koduga. — Dets. alul 1918 nimetati P. Ajutise Valitsuse otsusega okupatsioonivõimult üle võetud Tartu ülikooli ajutiseks kuraatoriks. Sellena tuli temal põhjapanevalt teotseda ülikooli avamiseks Eesti rahvusliku, oluliselt eestikeelse ja -meelse ülikoolina, kusjuures ta osutas avarat pilku ja selget arusaamist kõrgema hariduse korraldusest Eestis. Pärast ülikooli varanduste ülevõtmist katkestas enamlaste võim ülikooli avamise ettevalmistustööd ja P. pidi Tartust lahkuma. Veebr. 1919 algas töö uuesti: selgitati õppejõudude kutsumise võimalusi, nõutati Haridusministeeriumilt rida stipendiume eesti soost õppejõudude ettevalmistamiseks jne. Esialgsetes komisjonides määrati kindlaks ülikooli siht ja ülesanded nii üldteadusliku laadi kui Eesti rahva ning riigi seisukohalt, teaduskondade arv, õppetoolide täitmise juhtmõtted, rõhutades eriti, et ülikool peab orgaaniliselt kasvama ja kasvatama omale tegelasi nooremate jõudude hulgast. Juulis 1919 moodustatud ajutine ülikooli nõukogu, mis moodustus kuraatori juhatusel ajutistest teaduskondade dekaanidest, koostas esialgse õppetoolide nimekirja, mille järel hakati ametisse määrama õppejõude. 4. X 1919 immatrikuleeriti esimesed üliõpilased (69) ja 2 päeva hiljemini võis alata õppetegevus 5 teaduskonnas. 1. XII avati ülikool ametlikult piduliku aktusega, kus kuraator P. pidas sissejuhatava kõne Eesti ülikooli ülesannetest ja andis aru ülikooli avamise ettevalmistamise käigust. Esialgu oli ülikooli rektori ja kuraatori amet P.-u isikus ühendatud; kui veebr. 1920 Venemaalt tagasi jõudnud prof. H. Koppel (vt.) määrati rektoriks, jäi P. edasi kuraatorina Vabariigi Valitsuse esindajaks ülikooli juurde, võttis osa ajutise nõukogu tööst ülikooli sisemise korra arendamisel ning täiendamisel ja esines Haridusministeeriumis ja Riigikogu komisjonides ülikooli seisundi ja tarviduste selgitajana, eriti ülikooli seaduse harutamise puhul Riigikogus. Kui ülikooli seaduse maksmahakkamisega (1. XII 1925) kuraatori amet kaotati, valiti P. uue seaduse alusel filosoofiateaduskonna dekaaniks, kellena toimis lühikest aega, ja selle järel prorektoriks arvates 1. XII 1925; viimasele kohale jäi P. kuni aprillini 1927. Hinnates P.-u viljakat tegevust ülikooli asutamisel ning organiseerimisel valis ülikooli nõukogu tema a. 1927 filosoofiateaduskonna ettepanekul audoktoriks. Seistes ülikooli korraldustöödele lähedal, on ta korduvalt avalikult »Postimehes« sõna võtnud ülikooli korralduse põhiküsimusis; m. s. võttis ta tegevalt osa kõrgema tehnilise hariduse küsimuse lahendamispüüetest Eestis.

1920. a. sügisel valiti P. pedagoogikaprofessoriks, kellena talle avanes võimalus laiemas ulatuses jätkata varemini alatud tegevust pedagoogilise hariduse ja mõtlemisviisi arendamisel ülikoolis ja üldse Eesti õpetajakonnas. Peale otsekoheste professori kohuste on P. 1922. a. alates olnud didaktilis-metoodilise seminari üldjuhatajaks keskkooliõpetajate ettevalmistamise alal, juhtides korrati ka mõnd didakt.-met. seminari eriosakonda. Oma loengutes käsitleb ta üldpedagoogiliste ainete kõrval eriliselt ka Eesti kooli ajalugu. Pedagoogikaprofessorina on ta laialdaselt tegev olnud väljaspool ülikooligi, esinedes ülikooli juures korraldatud igasuvistel õpetajate edasiharimise kursustel lektorina pedagoogika üld- ning eriküsimuste üle; samuti on ta korduvalt käsitlenud samu küsimusi, eriti ka koolikorralduse ning üldhariduse päevaküsimusi kasvatustegelaste kongressidel ja paljudes artiklites, mis ilmunud ajakirjanduses ja muis väljaandeis. Mainitagu siin suuremaid ja põhjapanevaid Eesti rahvakooli ajalugu käsitlevaid: »Usupuhastus ja Eesti rahvakool« (Usupuhastus eestlaste maal 1524—1924, Tartu, 1924, lk. 188—210); »Ajalooline ülevaade kooliolude arenemisest Eestis« (Eesti maa, rahvas, kultuur, Tartu, 1926, lk. 943—59). Tartu ülikooli vanemat ajalugu, uuestiavamist Eesti ülikoolina, kor-